

Als het centrum leeggelopen is

Vooral Brusselse theaters gebruiken vandaag de stad als hefboom om hun eigen maatschappelijke relevantie te legitimeren.

Pieter T'Jonck zoekt naar mogelijke wortels voor

het wanhopige verlangen naar stedelijkheid

als vaste bodem voor een theaterpraktijk.

Groeten uit Brussel, de stand van zaken die de kvs na 4 jaar vernieuwde werking opmaakte, valt in de bijdrage van Erwin Jans met de deur in huis. 'Het theater wordt uit de stad geboren. Theater is niet alleen een kunstvorm, het is ook een sociale instelling. Het is tot in zijn diepste vezels verbonden met de stad, met haar politiek, haar problemen, haar conflicten, haar oplossingen. Theater is altijd theater van de stad. De collectiviteit is zijn diepste merkteken. Toch is hetgeen er in het theater gebeurt niet zomaar "afbeelding" van de stad. Theater is veeleer een "reflectie", in de dubbele betekenis van het woord: een nadenken over en een spiegeling van. Het theater houdt de stad een holle of een bolle spiegel voor, een kritische vervorming van zichzelf. Theater geeft aan de stad een ander beeld.'

Ik haal dit citaat hier aan, in een reflectie op de redenen waarom (vooral Brusselse) theaters op dit ogenblik zo'n groot belang hechten aan hun aanwezigheid in en verbondenheid met de stad. Op een bijna exemplarische wijze toont het immers hoe graag we het maatschappelijk belang en de plaats van zowel het theater als de stad zouden willen aantonen, maar hoe moeilijk dat ons tegelijk valt, hoe

snel de hoogste registers moeten worden opengetrokken. Van beide wordt in brede kring vermoed en verwacht dat er een ethisch appél van uit gaat, dat ze het particuliere belang tussen haakjes zetten door ons een bredere kijk te geven op meer fundamentele kwesties. Er zit waarheid in de stad, er zit waarheid in het theater, en beide hebben te maken met de tijdelijke samenkomst van een groep mensen voor een spektakel dat leidt (of zou moeten leiden) tot een gesprek over de inzet van de maatschappij.

In de gecondenseerde (ogenschijnlijke) duidelijkheid van de geciteerde paragraaf blijkt echter hoe merkwaardig en moeilijk te gronden dit idee is. Hij geeft een aantal stellige affirmaties en definities. Theater = afbeelding van de stad/stad = collectiviteit/theater = col-

lectiviteit, maar ook: theater = het andere. Deze affirmaties worden niet historisch geplaatst, zodat je de indruk kan hebben dat het hier om tijdloze waarheden gaat.

Mierennest

Dat is in elk geval twijfelachtig. Het renaissance-theater in Ferrara ving aan door een plein voor het gewone publiek en dus de stad af te grendelen. Met andere woorden, aan het begin van het moderne theater staat een ingreep die de stad juist negeert en buitensluit. En wel met een zeer bijzondere inzet. Want de hele geschiedenis van het renaissance- en baroktheater in Italië is zonder meer te interpreteren als een experimentele voorafbeelding, een onderzoek naar mogelijkheden om het gelaat van de stad definitief te wijzigen. Daarbij staat niet meer de collectiviteit centraal, maar de prins die zijn macht veruitwendigt in het transformeren van de stad tot een ideaal perspectief voor zijn blik. De collectiviteit van burgers die onder deze blik valt, is niet meer het geheel van samen aan de stad bouwende individuen en groepen, maar een mierennest. Het zal echter duren tot de tweede helft van de negentiende eeuw en vooral tot de

De avonturen van Nero en co. De Verdroven stad - Marc Sleen

